

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію **ПЕН ЖУЯ**
«ФОРТЕПІАННЕ ВИКОНАВСТВО В КИТАЇ:
ЕТАПИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво
галузі знань 02 Культура і мистецтво

Фортепіанне виконавство Китаю перебуває нині на вершині світового музичного Олімпу. Видатні перемоги на престижних міжнародних конкурсах, успішна концертна діяльність, незмінне представництво на важливих музичних заходах, славнозвісні майстеркласи – все це засвідчує вагомі творчі здобутки китайських піаністів. Поза тим феномен становлення й розквіту фортепіанного мистецтва певної країни впродовж одного століття, тим більше досягнення таких неперевершених результатів, у історії піанізму невідомий. Це зумовлює зацікавленість Пен Жуя окресленою проблемою й безперечну актуальність його дисертаційної роботи, метою якої є узагальнення досвіду фортепіанного виконавства Китаю, що сприяв його світовому визнанню (с. 25).

Попри непересічну увагу дослідників до китайського «фортепіанного буму» (передумов і етапів становлення національної фортепіанної школи, стилістики окремих виконавців, репертуарних настанов, конкурсних перемог тощо), загальна панорама формування піаністичного мистецтва Китаю жодним чином не досліджена, й це свідчить про наукову новизну поданої до захисту дисертації. Її стратегічна концепція ґрунтується на комплексному підході, що вможливорює осмислення явища в ретроспективі й за нашого часу, а також виокремлення чинників, що посутньо вплинули на розвиток китайського фортепіанного виконавства.

У історіографічному першому розділі дисертант осмислює чинні концепції та підходи до вивчення китайського фортепіанного мистецтва й справедливо зауважує на відмінності в його періодизації, що важливо з огляду систематизації інформації. На підставі ретельного опрацювання

чималої кількості наукових джерел і зіставлення поданих у них фактів Пен Жуй удається до спроби відтворити справжній перебіг розвитку фортепіанного виконавства в Китаї, визначити найважливіші етапи в його історії, сповненої карколомних поворотів. Він також заглиблюється в становлення концертної діяльності на батьківщині й, зокрема, слушно наголошує на провідній ролі іноземних піаністів на початках фортепіанного розвою, а саме: створенні уявлень про «взірцеве» виконання й збагаченні китайського слухового досвіду завдяки творам європейської класики.

Іншим важливим чинником набуття виконавської майстерності, безперечно, є освіта, тож увесь другий розділ дисертації присвячено аналізу розгалуженої системи музичного виховання й фахового навчання музики в Китаї, передусім дошкільній і шкільній підготовці, середній спеціальній музичній освіті, діяльності вищих навчальних закладів, аматорському музикуванню, конкурсному руху, що відіграє надважливу роль у активізації творчих зусиль піаніста, спонукаючи його до вдосконалення професійної майстерності. Здобувач не лише всебічно досліджує особливості кожної з ланок навчання музики, але й виокремлює засадничі компоненти формування піаніста (розвиток художнього мислення, вдосконалення виконавської техніки, емоційність, поєднання традиційного та інноваційного, креативність, співпраця викладача й студента, самостійна робота тощо), сумлінно простежує шляхи перебудови китайської музичної освіти від «методу викладання музики» до «музичної педагогіки» та наукового осмислення проблем фортепіанного виконавства.

Узагальнення досвіду роботи провідних закладів вищої музичної освіти Китаю становить важливий набуток дисертанта. «Це не завжди найбільші навчальні заклади, – зазначає дослідник, – але вони дуже визначні для країни, бо саме в них від часу їх заснування були зосереджені найвідоміші професори, науковці і практичні виконавці, на яких орієнтувалися інші» (с. 127). Зрештою Пен Жуй переконливо доводить, що консерваторії та їхні супутні школи, які функціонують у Пекіні, Шанхаї, Шеньяні, Ченду,

Тяньцзіні, Сіані та Гуанчжоу, утворюють єдину систему фортепіанної освіти високого професійного рівня (с. 153). Саме ці заклади вищої освіти відіграли визначальну роль у піднесенні фортепіанного мистецтва країни до небаченого рівня (там само).

Найсамобутнішим, на наш погляд, видається третій розділ дисертації, де автор представляє славетне сузір'я співвітчизників – кращих представників фортепіанного виконавства. З великим пієтетом Пен Жуй висвітлює творчий доробок «грона п'ятірного» майстрів старшого покоління – «п'яти святих» китайського піаністичного мистецтва (Фу Цун, Гу Шеньїн, Лі Мінцин, Лю Шикунь, Ін Чензон), які стояли біля витоків національної фортепіанної школи. Здобувач слушно подає професійні досягнення музикантів у контексті життєвих колізій на тлі контroversійної доби «культурної революції». Цей структурний підрозділ (3.1.) багатий на доволі розлогі та ґрунтовні виноски з біографічною інформацією, яка суттєво доповнює зміст дисертації.

Дослідник досить глибоко аналізує індивідуальну виконавську стилістику піаністів китайського «піаністичного ренесансу» (Чжу Дамінг, Ду Нін-У, Вей Данвен, Сюй Чжун, Ченін Лі), відзначаючи їхні конкурсні перемоги, концертні виступи, співпрацю із провідними оркестрами, студійні записи, участь у журі міжнародних музичних змагань, педагогічну діяльність тощо. Ці «живі» студії запевняють у шанобливому ставленні дисертанта до метрів китайського піанізму, сповненому щирої гордості за своїх співвітчизників. Узагальнення досягнень молодшого покоління піаністів (Юнді Лі, Лан Лан, Шень Веньюй, Чжоу Нін, У Цянь, Вей Цзиньцзянь), поза всяким сумнівом, надійно підтверджує сьогочасну першість китайських виконавців на світовій фортепіанній сцені. Так завдяки логічній побудові розділу увиразнюється зв'язок між поколіннями піаністів, ба більше – невинний поступ фортепіанного мистецтва в країні.

Спроба створити піаністичну типологію китайських виконавців на підставі з'ясованих упродовж дослідження індивідуальних рис кожного

визначає наукову новизну дисертаційної роботи. Розподіл на класичний, лірико-поетичний, романтико-експресивний, емоційно-інтелектуальний, віртуозно-екзальтований і віртуозно-розважальний типи видається обґрунтованим і не викликає заперечень.

Своєю змістовністю текст дисертації завдячує й додаткам. Упорядкована аудіографія китайського фортепіанного виконавства в часовій послідовності має важливе наукове та практичне значення й, безумовно, стане в пригоді як професійним піаністам, так і здобувачам фортепіанної освіти. До того ж довершене виконання прекрасної музики подарує щирим поціновувачам фортепіанного мистецтва неабияку естетичну насолоду.

Схвально відгукуючись про дисертацію Пен Жуя, маємо намір зауважити, що:

- вона містить окремі друкарські (технічні) помилки, що, вочевидь, зумовлено іншомовним статусом здобувача. Також подекуди трапляються текстові неточності, як-от: Фу Цун (傅聰) (1934–2020) (с. 154); «Піаністична діяльність Фу Цуна, який останні шістдесят років проживав у Лондоні, продовжувалася до 2020 року... Нині піаніст постійно мешкає у Лондоні» (с. 157). Лю Шикунь «провів у в'язниці довгих вісім років» (с. 169); «Він провів 6 років за тюремними ґратами» (там само).

Порядком дискусії сподіваємося отримати відповіді на такі запитання:

1. Узагальнюючи, дисертант стверджує, що «китайська піаністична школа має суттєві досягнення і по праву може займати гідне місце в загальній системі сучасного світового фортепіанного виконавського мистецтва» (с. 229). Чи визнає шановний Пен Жуй досягнення китайських піаністів заслугою виключно національної системи навчання, чи все ж вони мають завдячувати світовій піаністичній педагогіці?

2. Друге запитання безпосередньо пов'язане з першим: чи доречно вести мову про оригінальну національну систему музичного навчання в

Китаї, а чи йдеться про еклектичне навчання шляхом запозичення основних елементів європейських методик?

3. Також бажано було б доповнити інформацію щодо провідних принципів піаніста, сформульованих Чжао Сяошеном у книзі «Шлях гри на фортепіано» (Чжао Сяошен, 1991), адже в роботі висвітлено лише три із шести: шлях, закон і споглядання (філософія).

Загалом дисертація Пен Жуя є самостійною, завершеною науковою працею, якій притаманні безсумнівна актуальність і наукова новизна. Ґрунтовні висновки засвідчують розв'язання поставлених у роботі завдань. Анотація в лаконічній формі містить основні положення дисертації.

Роботу належно апробовано, її зміст висвітлено в 3 публікаціях, із яких 2 – в спеціалізованих наукових виданнях, затверджених МОН України як фахові в галузі музикознавства, 1 – в зарубіжному фаховому виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі Web of Science. Основні положення дисертації оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях (загалом 10). Текст дисертації не містить плагіату, тож вона не порушує академічної доброчесності.

Отже, маємо всі підстави вважати, що дисертаційне дослідження «Фортепіанне виконавство в Китаї: етапи історичного розвитку» сповна задовольняє вимоги МОН України щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, а його автор Пен Жуй заслуговує на присудження цього наукового ступеня.

Рецензент –
доктор мистецтвознавства,
професор, професор кафедри
загального та спеціалізованого фортепіано
Харківського національного
університету мистецтв імені І. П. Котляревського

Інна ДОВЖИНЕЦЬ